

43
GALENI METHODI MEDENDI, ID EST

DE MORBIS CURANDIS.

LIBER SEPTIMVS.

ARGVMENT. LIBRI.

Ventriculi exemplo uniuersas partium intemperies curare docet, siue illæ quidem simplices, siue cum succorum affluxu consistant.

Galenum veritatis ac scientie studio inflammatum ad exercitationem tantum, ac ob amicorum preces, hos, & reliquos omnes libros scripsisse.

CAP. I.

Medendi methodum, Eugeniæ charissime, quam olim in Hieronis gratiam scribendam susceperam, postea quæ illud subito longum iter ingredi coactum, non multo post diem obijisse nunciatum, ipsi quoque persequi destitimus. Tu. n. mihi conscius es, neque hoc me opus, neque aliud vllum, popularis aures studio fuisse aggressum: sed quod vel amicis gratificarer, vel me ipsum simul vtilissima ratione ad rem propositam exercitarem, simul et ad obliuionem senij (vt Plato inquit) commentarios mihi reponerem. Quippe multitudinis laus, commodum ad vsus nonnullis instrumentum viuentibus aliquando est: mortuis certe nihil prodest, sicut neque viuentium quibusdam. Nam qui viuere in tranquillo optarunt, ac fructum ex philosophia ceperunt, & ijs quæ corpori curando sufficiunt, sunt contenti, ijs utique impedimento non paruo est apud vulgum fama, vt quæ eos à rebus pulcherrimis plus iusto transuersos auferat: veluti me quoque non ignoras ab ijs, quæ sunt molesta, sic nonnunquam tædio affectum, vt bono interim spatio ne tangere quidem librum possim. Ego vero (haud scio qua ratione) ab ipsa usque adolescentia mirifice, siue inspiratus, siue furore percitus, siue quomodo cunq; dixisse libet, & vulgi famam contempsit, & veritatis scientiaque studio flagraui, nullam esse hominibus ne chonestiorem nec diuiniorem possessionem ratus. Atque ideo nulli librorum meorum nomen meum præscripsi: immo vos (sicut ipse testis es) rogavi ne me immodice (vt soletis) apud homines laudaretis: nec nomen meum operibus quæ proderem, inscriberetis. Ob hæc igitur oia etiam medendi methodus quæ inceperam, à me est deposita, cum capita inuentorū breuibus commentarijs mihi ipsi scripsissem, nec vllam pleniorē docēdi rationem etiam nū adiecissem. Nunc quoniam tu, & alij ex amicis non pauci exigitis quæ subinde me ope in egris peragerē vidistis, vt ea in commentarios redigā, adijciam huic operi quod reliquum est.

Quid superioribus libris est actum, quid sequentibus agendum, & quod imbecillitatis affectum

Empirici & Dogmatici non recte intellexerunt.

CAP. 2.

ERgo in horum commentariorum tertio, quarto, quinto, & sexto, quemadmodum simularium instrumentaliumque partium communem morbum curari conueniat, scripseram; idcirco nimirum ab eo auspiciatus, quod & conspectior reliquis esset, & euidenter omnes propemodum priores medicos, qui certa methodo artem tradere polliciti, amethodi in ipsis curationibus deprehenduntur, confutaret. Nam cum ab Hippocrate discesseris, qui nobis omnium salutarium præceptorum semina præbuit, reliquorum certe nemo vel conatus est genus hoc morbi methodo curare. Postulat autem & quæ Hippocrates ipse reliquit, non malos agricolas, qui ea tamen seminant comode, tum augeant, tum perficiant. Id autem fecisse ante nos neminem, sed plerisque etiam semina quæ reliquit, corrupisse, ijs qui aium aduerterunt, clare monstratum arbitror. Itaque hoc morbi genus vel continuitatis solutionem, vel vnittonis, vel qualitercunq; est libitum, appellare cuique pmillimus: quoniam de nominibus nec in hoc opere, nec in alio medicinalium vlllo laboramus, sed quo pacto artis maxime finem consequamur. Reuertamur autem nunc ad morbum eum qui oium est primus, nepe qui in simularibus nascitur, quibus scilicet primum animantis functiones referunt acceptæ. Siquidem monstratum in alijs operibus est, quemadmodum instrumentalium quæque partium aliquid agere dicamus, veluti oculum videre, aut cruribus ambulare. Esse. n. sicuti id quod precipuum est actionis crurum, non cruris totius, sed musculosi in eo generis: sic visionem non oculi totius, sed crystallini in ipso humoris: ac in reliquis quibusque organis ad portionem. Porro ostensum in secundo horum voluminum est, genus hoc morbi non solum cognitu esse maxime necessarium, sed etiam neminem ipsum ratione curare posse, qui prima corporis elementa non norit. Præterea non intelligere ea quæ dicant nonnullos eorum, qui rationales se nominant, quoties imbecillitate esse dicunt vel ventriculi, vel intestinorum, vel iecinoris, vel oculorum, vel alterius cuiuslibet partis. Si namque ita nominant infirmitatem impotentiamque ad naturale opus, nihil plus plebeio intelligunt, quippe quæ dicere audias imbecillum sibi ventriculum esse: non enim concoquere eum vel minima leuissimaque quæ sumpsit. Quod si imbecillitate quæ est in ventriculo affectum quæpiam esse aiunt, interpretentur quæso nobis quem nam demum hunc esse volunt, quæadmodum in phlegmone fecerunt. nam Empirico sat fuerit, si symptomata labo-

Septima Classis,

fffff ij rantis

Vit. 5. l. 2. cap. 6. 9. et
t. diff. morb. cap. 6. 11.

Vit. 2. t. diff. morb.
cap. 5. 6. et Superioribus
lib. 2. cap. 4. b.

the rōnē dāe
Aug. y. 1. 1. 1.

o dīf. 1. 1. 1.

Gal. methodi medendi

transantis particula: exposuerit: nempe tumorem præter naturam, & renixum, & pulsatilem dolorem, & tenlionem, & ruborem, aliaq; id genus: imponitq; nonnunq; breuitatis docendi causa cunctis simul collectis vnum nomen, sicuti cõprehensis iam phlegmonem. Dogmatici vero non itidem: sed ipsam morbi naturã inspiciunt, quã symptomatum illorum collectio necessario sequitur. Siquidẽ Erasistrato videtur sanguis qui in arterias incidit, vbi spiritu impellitur, in exitu earũ impactus harere: idq; phlegmone esse. At par (arbitror) erat vel Erasistratũ ipsum, vel aliquem ex sectato ribus eius, simili modo affectũ, qui in imbecillitate cuiusq; partis subest, interpretari. Tanq; n. de phlegmone in quid nam translatus naturalis partis habitus sit, explicuit: ita ratio exigebat, vt & translatio cuiusq; particule in imbecillitatẽ, ab eo explicaret. Non, n. cum pro natura ratione est affecta, ad ppriam actionem est imbecilla: sed accessit oino aliqua præter naturã occasio, quẽ eam dissoluit deiecitq;, & mortuẽ similitẽ effecit. quã vtiq; nec Erasistratus dixit, nec Herophilus, nec alius quispiam medicorũ, qui de primorum corporũ natura ausi aliquid, pnunciare non sunt.

it. s. t. lo. aff. cap. 3. b.

Communis methodus intemperiei dignoscenda, & curanda.

CAP. 3.

Ceterum, immorãdum in his diutius non est, cum presertim abunde prius monstratum sit & genus hoc morbi vtilissimum esse quod à medicis disquiratur: & qui cõmode id sit tractaturus, huic necesse prius esse de elementis considerasse. Itaq; qui nobis habendus sermo est, is totus ex prius demonstratis elementis absoluet, de quibus vnum (vt scis) volumen edidimus, qd De elementis secundũ Hippocratem inscripsimus. Sanẽ eadẽ opinio de corporis natura est tum Diocli, tum Mnesitheo, tum Dieuchi, tum Athengo, tum probatissimis ferẽ quibusq; medicorũ, itidem vt prestantissimis philosophorum, vt qui ex calido, frigido, humido, & sicco mista putent tum alia corpora vniuersa, tum vero animantium in primis. Ceterum ei qui de his oibus primũ pnunciãuit, demonstrãuitq;, iustũ est arbitror reddere quod inuenit. Ideoq; & nos ea secundum Hippocratẽ elementa vocamus: etiã si maxime Chryssippus, Aristoteles, uel alius quispiã medicus philosophus uel similiter de ijs sit opinatus. Ergo, qm vnaqueq; animalis particula ppriam actionẽ edit, quẽ tm ab aliarũ actionibus differt, quantũ ipsa particula ab alijs quã illas edunt, est diuersa. (Differt vero ab alijs particula queq; eo q; calidior, vel frigidior, vel sicciior, vel humidior sit; aut q; binis horũ quibuslibet sit affecta.) qui tueri actionẽ vult, hic tẽperamẽtũ earũ custodiat oportet. Custodiet aut, si id quod ad calidius est conuersum, refrigerabit: quod ad frigidius inclinatũ est, calfaciet. Pari modo si quod ad siccius est alteratum, humectabit: & quod ad humentius est versum, siccabit. Rursus quoq; si siccabit pariter ac calfaciet quod humidũ est redditum, & frigidum: siccabit & pariter & refrigerabit quod humidius simul & calidius euasit: & in reliquis duabus cõiugationibus ad portionẽ, Semper, n. pro eo quod exuperat, inducẽdum eousq; contrarium est, quoad particulam in symmetriam, & naturalẽ habitum vindicaueris. Ac genere quidẽ, omnis agritudinis, quã in similaribus consistit, iã dicta mihi mededi est methodus. Cũ, n. octo earum sint differẽtiã, veluti in libris de morborum differẽtia est traditum, octo nimirum erunt & mededi rationes. quarum vna (quod medentis consilia diriguntur) curationis meta cõmunis est ipsius similis corporis alteratio. quandoquidẽ etiam morbus ipse ex intẽperie & naturalis tẽperamenti alteratione est ortus. At quẽ mẽbratim medicatio agitur, ex his duobus cõficitur, nempe materiã copia, & huius cõgruo vsu. Ac medicamentorum quidẽ copia, tum ex libro de simplicium medicamentorum virtibus, tum ex eo qui de eorũ cõpõsitione præcipit methodo, haurias licebit: Eorum quã ad victus rationem pertinet, hinc sumimus. Sed & quemadmodum cuiusq; morbi intẽperiem agnoscere oporteat, ex tribus operibus intelligas, primo eo quod de Temperamẽtis, secundo eo quod de Partibus afflictis, deinde eo quod Ars medica inscribitur. Non est igit ad ea quã nũc ordimur, ijs qui prudẽtes natura sunt, ac cogitationẽ in primis exercitarũt, multis p̄terea opus, cui neutrũ horum adest, huic certe ad p̄sentem disputationẽ non parua re est opus. Quod si in parua doctrinẽ secta præterea sit altus, hic geminum ips re qui rit: alterum in quo prauas opiniones dediscat, alterũ in quo melioribus se exerceat.

dom. p. t. comp. cap. p.

Quid rationalis curatio intemperiei quæ in uentriculo est, differat ab Empiricorum curatione.

CAP. 4.

Sanẽ te scimus & ex ijs quẽ in vniuersum dicta sunt, particularia p te inuenire posse: & alioq; multos id genus morbos à nobis pcuratos vidisse sic, vt vtraq; ratione particulariũ tractationem minus requiras. Sed qm (vt Plato ait) non possunt quã scripta sunt, non è manibus excidere: quod siq; liber in alterius nõ exercitata rationis manus deuenierit, facilius hũc doceat, adijci particulariũ quepiam oportet: ex qbus etiam p̄tinus clare id quod p̄xime dixi, intelligetur fieri posse, s; vt p te ipsum particularia inuenias. Siquidem ipse ea p me ipsum oia inuestigauit, ratione ipsa viam monstrante: qm si p̄ceptores secutus fuisset, ipse quoq; ventriculo imbecillis fuisset, vt cibis adstringentibus, & subamaris vterentur, vino quoq; similiter austero, præterea ablinthio, & quod ex mali cotonei cõficitur succo, alijsq; eiusmodi quã deuorantur medicamẽtis. At vero quod ad ea pertinet quẽ extrinsecus applicantur, primum perfundi ventericulum ex ablinthio & oleo crudo iussissem: mox hapsum lana, tum ex iisdem ipsis, tum vero ex vnguẽtis melino, & masticino, & nardino imponi: ab ijs ceratũ ex iisdẽ compositum: post alia pharmaca,

* μωφι ου. i. part
ticulã.

† Antiqui rod.
habent i aut q
τã κατã μ̄ε
ροσ̄ιστορ̄ισκον
i. vt (ille alter)
p se ipsum par
ticularia inue
niat.

* αμορ̄ π̄βοῡε
i. ex oliuis im̄
maturis exp̄
so.

vtiq;

* AP. Carpobal sanum.

* Zuroquv. i. sponte nascentium.

* ad. camillan.

A utiq; ceratis valentiora, quæ à medicis vocantur epithemata. Ea tum ex dictis vnguentis, tum ex ijs, quæ similem vim obtinent medicamentis cõponuntur. In quibus est aromatum quoq; multitudo non parua: spica nardi, & amomum, & calamus aromaticus, & iris, & ladanum, & malabathri folium, & styrax, & bdellium, & opobalsamum, & balsamum, & xylobalsamum, reliquosq; aromatum catalogus. Quod si horum nihil proficisset, cõmune omnium remedium, quibus imbecillitas nocet, in sine adhivissem, nempe rubrificationem, (φουρυμὸν græce vocant) quæ vel p thapsiâ, vel sinapi, vel tale aliquid excitatur, deinde ad vsum aquarum calidarum ablegassem. Quippe ultra hæc Empiricus nihil novit, veluti cõmentarij eorum docent. Quintus vero ijs, qui de cruditate, aut inappetentia quererentur, primum quidem exercitari suadebat, tum esse quæ & concoctu quàm facillima essent, & non multa, quibus hæc non cõtulissent, cogeatur ipse quoq; ad Empiricorum dogmata confugere. Nam quis nescit quemadmodum calidum, frigidum, humidum, & siccum inordere sit solitus, balneatorum esse nomina dicitans? Sine quibus tñ metho

Vit. ca. 7. t. san. m. cap. 1.

B quorum alijs non aquam modo dedi fontanam recentem; sed etiam quæ niue esset refrigerata, veluti Romæ præparare solent, calfaciens scilicet prius, quam ipsi dicoctam appellant, cibos præterea ad eundem modum refrigeratos identidem me illis permittere vidisti, in quibus est & quæ Melcam vocant, vnos is quoq; Romæ laudatorum ciborum, veluti etiam aphrogala; sed & frigide facultatis fructus, similiter refrigeras istdem dedi, & pisanam probe coctam, pari ratione refrigeratam, aliâq; id genus sexcenta. In quibus vnam rem mihi, pposui, ipsam scilicet refrigerationem. Vetui aut ablinthium & quicquid adstringeret cõtingere, veluti alios rursus à refrigeratibus abstinui, Calfeci aut omni ratione, vinum vetus ex eorum genere quæ facultate valde calfaciunt exhibens: (cuius maxime generis sunt Falernum, & Surrentinum) tum nutrimentum quod calfaciendi vim haberet, cum largo pipere. In nonnullis omne consilium curationis ad siccandum direxi: dabamq; ijs tum cibos qui natura essent sicci, ac pbe assati: tum profus exiguam portionem. Iniunxi aut & adstringentium oium vsum, quæ vnum quæ illis citra rationem medentur, norunt. Alium vero non pridem, qui iam adeo siccatus fuerat, ut simillimum habitum præferret ijs, qui marasmo marcescunt, sanavi, contrarijs oino exhibitis ijs, quæ egregij isti medici suaserat. Quippe non ex alia occasione eod periculi venerat, (cũ inter initia exiguam intemperiem ex siccitate, quæ madefieri postulabat, habuisset) quæ

C quæ ijs, qui eum curandum susceperunt, tum ablinthio potantes, tum amaros asparagos, & bulbos edendos dantes, itemq; mala cotonea, & cestiana, & punica; post quoq; ubi venter nihil horum continebat, etiã rhois succum bibere cogentes; tum quæ paulo supra dixi extrinsecus imponeres, paulominus omnis maioris expertem reddiderunt, hunc nos sanavimus omni ratione humectantes, ipsiq; materiam inuenientes ea ex methodo, quæ in opere de medicamentis est tradita.

Quæ ventriculi intemperies citius, ac securius, quæ longo tempore, et cum periculo sanentur. CAP. 5.

* Apletoz est impressis, sed in manuscriptis Apletoz, in unctione.

N Am sicuti in libro de demonstratiua secta dixi, numerosis medicorum inter se dissidijs vndiq; confusus, ubi me ad iudicandum de his conuerti, intellexi prius in demonstratiua methodo exercitandum me esse. Quod cum multis deinceps annis fecissem, singula ipsi dogmata subieci: atq; prout inventorum indicatio me ducebat, ita curationes institui. Verum quoniam id non oēs saltem possunt, expedit ipsis scribi per octo curandi indicationes particularis materię cõparandæ meditationes, à ventriculo rursus sumpto initio, quoniam huius primum mentionem modo fecimus. Ac facillimæ quidem ad curandum alterationes sunt, quæ ex calido, & frigido consistunt, propterea quod maxime actius qualitatibus corriguntur. Acrius curant quæ in humido, siccoq; habent, quod imbecillis & (ut sic dicam) magis materialibus qualitatibus eorum curatio perficit; potissimumq; cum humectandum esse requiritur. Ac tempus quidem caloris frigorisq; reparandi, parquodam modo est; securitas tñ impar, Nisi. n. cuncta quæ ei quod curatur circũdata sunt corpora, valida planè sint, metus est ne ab ijs quæ refrigerent, noxam contrahant non leuem. In reliquis duabus qualitatibus securitas similis est. Tempus curationis in sicca intemperie multo amplius, quippe quod sentium in sanis est, id sicca intemperies est in agris. Itaq; etiam insanabilis est, si profus sit consumata. Est aut profus cõsumata, ubi solida similium partium substantia reddita est siccor.

Vit. p. t. cas. sympha. cap. 1.

Vit. ca. 7. lib. 12. in fine

De quadruplici corporum curanda siccitate, ac de optimo melle, & lacte, cæterisq; cibis, qui siccatis corporibus conveniunt, eligendis.

CAP. 6.

N Am est & altera siccitas, utiq; cum ea, quorum substantia ex humore cõcreto constat, sicut caro & adeps, sunt liquata. Etiam tertia, cum propria humiditas vnde partes nutriuntur, omnino est absumpta. Continetur ea in omnibus animalis partibus, ceu ros quidam per eas sparsus, de qua dictum aliubi sepe est. Hanc igitur inserere particulis sine nutrimento non est. Ideoq; difficillima est omnium eiusmodi affectuum curatio. Diversa ab ijs siccitas est, quæ in proprijs cutisq; particulæ exilibus arterijs venisq; consistit. prouenit & hæc ex sanguinis penuria. Oibus itaq; his siccitatibus maxime contrarius est austerorum vsum, siue ea cibi sint, siue potiones, siue etiam medicamenta. quippe quæ siquid in ijs superest naturalis humoris, id absumunt, partim

Septima Classis.

fffff iij ebibetia,

Gal. methodi medendi

ebibentia, partim in sinum ventris per exiguos meatus exprimentia, partim ad continentes par-
 tes trudentia. Curabis igitur ipsas, si meatus, qui contracti sunt, dilataueris: ac quod in vicinas par-
 ticulas est copulsum, reuellas. praeterea singulas simularium partium propria humiditate, hume-
 ctantis nutrimenti ope, repleas: veluti nos quem memorauimus a medicis siccatum, curauimus.
 Is in ea contrarietate, quae in frigido & calido consistit, nullam euidenter vincentem habebat in-
 temperiem, nec in vniuerso corpore, nec in ventriculo: siccus tamen & gracilis admodum est red-
 ditus, propterea quod ventriculus eius ex sicca intemperie imbecillus male concoxerat. Huic namque
 omne curationis consilium huc tendebat, ut humectaretur tum ventriculus ipse, tum reliquum
 omne corpus. Quibus autem singillatim agendis, quibusque maxime materijs sim vsus, ut voti
 compos essem, non sit ab re dicere. Dōmum ei parauit maxime balneo vicinam, quales multas
 esse in diuitum domibus non ignoras. Ab hac statim in balneum super linteis mane intuli, utique
 ne si ipse se moueret, tum siccaretur, tum antequam cōmodum esset, exolueretur. Horum enim
 alterum contrarium affectui est: alterum moram in balneo minuit. Longissime namque in aqua
 versari hominem expedit. ideoque etiam natationes vtiliores sunt quam parui aluei, quos Pyelus
 graece vocant. atque ex ipsis natationibus potissimum quae propinqua sunt foras egressi, quod
 scilicet illi ab aqua foras non longa sit via. Nam aerem balnei in ijs, qui ita sunt affecti, haud-
 quaquam desideramus. Esto autem aqua ad vnguem temperata. cum quae frigidior est, laten-
 ter frigus corpori infirmo insinuet, calidior autem cogat constringatque tenues meatus, ac denset.
 At nos eos cum coacti sunt, remitti, laxari, ac dilatari postulamus. quod temperatissima aquae
 qualitas praestat, utpote quae iucundissima cum sit, naturam ad explicandam se, atque ad dulcedinem
 quam praestat, quoquo versus extendendam prouocat. contraria videlicet ratione ijs, quae sunt
 iniucunda, ab ijs enim recedit, fugitque ad profundum. Quo minus mirum est ex offendentium cō-
 tactu stipari, constringi, ac durari corpora, tenuesque eorum meatus cogi, ac densari: contraque ijs
 scilicet quae iucunda sunt, succedere contraria, utique fundi ac molliari corpora, dilatarique meatus.
 Ab eiusmodi lauacro statim alininum exhibui lac: sed inducta in ipsam quae iacebat domum alina.
 Quippe sic mihi persuaseram maxime quidem celeriter hominem sanandum, si fieri posset, ut ipse
 alinam fugeret: sin id grauaretur, expedire ut quae minimo tempore in aere ambiente lac moraret,
 propterea quod celerissime mutari sit aptum, utique genitalis feminis ritu, quod nec ipsum aliquandiu
 extra propria vasa, si modo suas vires seruabit, morari patitur: sed vel in ipsius maris partibus con-
 tineri, vel ipsius foeminae partibus situm esse postulat. Et sane vtilissimum lac est, cum ex ipsis ma-
 millis quis hauserit: veluti Euryphon, & Herodotus, & Prodicus censent, qui tamen in eo ad cor-
 pora reficienda fiduciam habuerunt, ut etiam qui phthoe contabuerant, ex ipsa mulieris papilla lac
 fugere iuberent. Verum cum hoc plurimis non placeat, melius est calens adhuc ex mamillis id in-
 aegri ventriculum, quam ocyllime transferre. Ac optimum quidem, utpote cognatum, muliebre lac
 est. Sed quoniam id exhiberi sibi ceu pueris plerique recusant, utique ceu alinis, alininum ipsis dari cōue-
 nient. Id enim reliquis oibus ad propositum affectum est vtilius. quippe cum tenuissimum sit, &
 minime coagulatur, & quoquo versus ocyllime in corpus digeritur. Eget autem horum vtriusque cui
 ventriculus laborat, utique ne coaguletur, communis cōmodi gratia, omnibus enim id est incōmo-
 dum: ut quoquo versus digeratur, propterea quod & celeriter nutriri est opus, & quae via per quas ali-
 mentum transit, iam conuenit. Igitur tum lac ipsum per se est his dandum, tum etiam mellis tep-
 idi pauxillum immiscendum. Maxima vero habenda cura est in eiusmodi affectibus de vtriusque
 bonitate. Quod igitur mel colore flavo sit, & odore suavi, tum purum adeo, ut totum pelluceat,
 ac gustanti parum acre, iucundissimumque, praeterea tam sibi coherens, ut si digito attollatur, con-
 tinuum sibi nec intercisum ad humum defluat: id omnium est optimum. Si vero abrumpit, nec
 demissum ad terram vsque continuitatem seruat: id aut crassius iusto est, aut tenuius, aut anomce-
 meres. Voco autem Anomceomeres, (quod sane & nomen ipsum indicat,) quod est ἀνομοίων μερών.
 id est ex dissimilibus partibus est compositum. Deprehendas autem id, si diligentius inspicias, aut
 crassitudines, aut humiditates habere innatantes, quae nec inter se sint similes, nec etiam toti. Ce-
 rosum itaque magis mel est quod & crassius est, & cui tales quaeque crassitudines innatant. Excre-
 mentosius vero ac perfici concoquique difficilius, tum quod totum humidum est, tum in quo multae
 in partibus sparsae apparent humoris guttae. Porro in quo vel ceræ qualitas aliqua, vel ppolis, vel
 id genus alia gustu deprehendit, adeo non est optimum, ut etiam malum sit. Quippe nullam peni-
 tus alterius cuiusquam rei eminentem in se continere qualitatem debet. Quocirca quod thymum
 planè redolet, non probo. Est enim id parum consummatum, nec planè quodam modo mel. Quam
 non ignoro a quibusdam id laudari, eoque fieri ut nonnulli venditores incisum thymum illi iniiciant,
 quod id redoleat, videaturque optimum. Ipse tamen quod tam improbe thymum olet, non laudo:
 multoque minus si cui iniectum thymum sit. Quod autem confusam quandam qualitatem odore
 gustuue praefert, id non vitupero. Ad eundem modum & lac nullam externam qualitatem
 odore gustuue praefert, sed esto quam dulcissimum, & sibi ipsi continuum, & prout lacti con-
 uenit splendens, super omnia, quoad eius fieri potest, similes habeto partes. Namque hanc dotem,
 veluti mel optimum, ad perfectionem non recipit. Quo vero tale lac fiat, & idoneis nutrimentis
 alendum

id est 3. de san. tu. cap. 2.

id est 2. de san. tu. cap. 2. in
 16. de marcore cap. 9.
 22. de bo. 22. ma. su. cap. 7.

id est 3. de alim. cap. 15. n.

id est 4. de antidot. cap. 2. E.
 in 4. de san. tu. cap. 6.

B

cap. 9.
 in fine

* οὐκ ἔστιν ἰσο-
 μιλίον

* κολλυμβία
 ὄρα. i. natatῶν
 γα.

G

* οὐκ ἔστιν ἰσο-
 † Plures cod.
 greci habent &
 Linacur vertit.
 sunt tria, Her-
 odotus, & sunt
 q Prodicus non
 habent.

H

* ἕμυρα

A alendum animal est, & exercitationibus mediocribus adiuuendum: & pullus si quem lactat, auferendus. Quod autem aetatis quoque maxime florentis esse debeat, id neminem later. Curandum item ut quam optime concoquat: contemptis videlicet ijs, qui si asinis quoque victus rationem prescribemus, ridebunt. Si enim Veneti, & Prasini studioli sectatores, equorum sterora, quod intelligat quemadmodum alimenta concoxerint, odorantur, tanquam ex eo omnem eorum bonam habitudinem cognituri, multo profecto magis nostrum fuerit pro hominis salute nihil tale non prospicere, atque herbas animali, quae non admodum sint humidae, fenumque & hordeum quod sit mediocre, obijcere: sed nec illa omittere, ut asinae corpus refrigeremus, & fricemus, & detergamus, & mundemus. Porro si humidiora, & olentiora, & flatus plena excreuerit, planum profecto est non concoxisse probe. Quare aut detrahendum aliquid de alimento est, aut exercitationi aliquid adijciendum, aut qualitates immutanda, aut refrigerationis frictionisque cura varianda. Sin duriora reddat animalis alius, ad contraria est inspiciendum, atque illorum aliquid immutandum. Nam si ipse omnia quae consideranda circa animal sunt, cuius lacte vsuri sumus, deinceps persequar, totam tuendam sanitatis artem commemorem, quam teneat necesse est, quisquis idoneum lac preparabit, nunc vero dici opus non est, cum alibi de ea traditum sit absolutissime. Sed ad propositum reuertor.

B mihi iam rursus memoria repetes hominem, qui & lauatus est, & lac sumpsit. Huc itaque ad secundam usque lauationem quiescere permittemus, tum modice fricabimus, & pinguius: utique si lac quod sumpsit, iam ad vnguem confecit, id quod tum ex ructu, tum ventriculi mole licebit coniungere. Modicum vero temporis inter primam & secundam lauationem interuallum erit, si quatuor, aut quinque aequinoctialium horarum spatium intersit, scilicet si tertio adhuc lauare paras: sin aliter, plurimum. Sane tertio lauabis, si multis lauationibus fuit assuetus. Hi namque & delectantur, et iuuantur, si saepe lauent. Quinetiam post quamque lauationem hominem vngemus priusquam se vestiat. Quippe conducit ad renutritionem id quoque, sicut & frictio. Reddita vero de horum omnium facultate ratio est in libris, qui de sanitate tuenda sunt scripti. non tamen inutile fuerit nunc quoque summam ea repetisse. Nam siue cuiuslibet parti corporis temperatam infundas calidam aquam, siue frices, siue aliter quomodocumque calfacias, idem fieri cernes quod Hippocrates de ijs dixit, quibus aqua calida deluper infunditur. Nam primum attollitur, mox gracile efficitur. Ideoque ubi carne implere quodlibet corpus studemus, id eatenus calfaciendum nobis est, dum intumescat. Vbi vero digerere, & vacuare cupimus, eatenus continuandum est, dum quod prius intumuit subsidat. Sane qui eiusmodi operibus praeficitur, solite attentus esse debet, potissimumque ubi carne implere studetur. Nam digerendi certe tempus adeo late patet, ut, etiam si velis, in eo non aberres. At carne implendi plane praecipuum est occasio. Siquidem cum primum intumuerit, tum est desistendum. At intumescere hoc singulis corporibus suum est. Non enim fieri potest, ut qui nunc nobis propositus gracilis est, ita intumescat, ut illi qui sani sunt: immo postquam leuiter intumuit, protinus digeritur. Itaque attendendum diligenter est, ne clam te elabatur propositus temporis articulus. Siue igitur hominem qui extrema gracilitate est, perfrices, sufficiat tibi solus rubor: siue laues, satis esto mediocris calor. Si quid ultra peragas, resolues hominem magis, quam nutries. Vngendum vero post lauationem oleo est, ne videlicet plus iusto digeratur, sed obstruantur exigua cutis spiramenta. idem protinus & siccitatis remedium fuerit: & aduersus incommodum quod ab aere ambiente contingit, veluti munimentum. Ac si quidem delectatur lacte, post secundam quoque lauationem id exhibebis. sin aliter, pituitam diligenter coctam, aut aliam pituitam ritu praeparatam. Hinc ubi rursus quieuerit, ad tertiam reducendus lauationem est, aut illico ad cenam. Sit autem praeparatus illi panis purus, & qui curiose in furno sit coctus, & tum fermenti, tum salis quod satis est, habuerit. Obsonium quoque ex saxatilibus piscibus, aut ex albo iure asellus. Praeterea alae, testesque gallinaei, qui lacte sit altus, idonei sunt. Quorum si copia non est, alijs utendum. Ad eundem modum & perdicibus, & passerculis qui montani sint, & mollis carnis, vescendum. Vitanda autem & quae palustria sunt, & quae carne sunt dura. Et (ut paucis alimenti summam complectar) sit coctus facile, & nutriens, minimeque glutinosum, atque excrementosum. Porro omnium quos nouimus, ciborum maxime nutriens suilla caro est. Verum non aequae, ac praedicta concoctu facilis est: praeterea glutinosum succum crassumque generat. Alioquin nec alio esse habitu potest, quod in summo sit nutriens. Quippe adhaerere id debet, & firmiter affigi, non autem praetenuitate diffuere. Non tamen ad propositum affectum uti hac conuenit. Si enim nutrimentum ipsum seipsum concoqueret, ac in partes digereret, praeterea alendis partibus assimilaret, & quibus alimento plurimo est opus, adhaerere: proculdubio maxime nutriente cibo esset opus. Verum, quoniam non aliud est quod nutrimentum desiderat, aliud quod ipsum conficit: sed quod nutriendum est, ipsum sibi & nutrimentum attrahit, & mutat, & concoquit, & adiungit, & assimilat: ad duo nimirum nobis in opportuno cibo eligendo spectandum esse dicat: unum ipsius cibi naturam, alterum vires suas proprias infusasque. Itaque ex his illud patet, nec plane quod maxime nutriat, optimum esse ijs corporibus quae refici magis egent, utpote quibus concoquendum facilis non est: nec est quod facillimum concoctu est, cum scilicet ipsum nequeat maxime esse nutriens. Cum igitur haec indicationes ex aduerso pugnent, committendum non est, ut dum alteri nimum

id est graue
lentiora.

utrumque
nunc est

* Al. 2. ystois. i.
agrestibus.
* spud 6. i.
auiculis. Nam
spud 6. genus
est ad auiculas
ois montanas.
* itru sunt
passeres: libro.
4. & 5. historig
animalium.

* itruoq. id
est alterius ex
cessui.

Vid. ca. 3. et n. h. m. f. n.
cap. 2. 9.

Gal. methodi medendi

sis intentus, alterius omnino obliuiscaris: sed vtriusq; memor, quoad licet vtrunq; misceas, quod **B**
 mihi præceptum vbiq; memoria teneri velim. | Iam vini tum qualitatem, tum quantitatem me-
 moremus, utpote quod maximam ad talia vim habeat: qñ vno hoc in potu vtendū cēseo oibus,
 quibus refici corpus est opus; modo non febricitent. Esto igitur vinum (quod exēpli loco dicat)
 quale est Sabinū in Italia, Arsinium vero in Asia, ac (ut summa quadā ac generatim cōprehendā)
 quod aquosum quidē alioqui est, cæterū leuiter adstringit. Aquosum natura appello vinū, † † qd
 tenue est, † & purū, & Oligophoron, ut Hippocrates græce nominauit. Est autē Oligophoron,
 quod si diluat, minimā sustinet aquæ mistionē. Id est sanè imbecillissimū, & vt in vinis aquosissi-
 mū. Nā quod plurimū aquæ in mistura sustinet, id tum vehementissimū, tum validissimū est. Eius
 modi vinū Hippocrates Oenodes, hoc est (ut verbi uim exprimā) uinosum, nominat. Verum ab
 hoc cauendū est, qm̄ imbecillas vires feriat. At quod aquosum natura est, cæterū austerū, id per-
 eōmodum est, q & ab aquæ imbecillitate recessit, & vini noxā nondū habet. Ad hæc itaq; respi-
 ciens, tum ætatē eius, tum tēperamentū inuenias. Quippe quod nouellum est, id tum aquosius,
 tum vero imbecillius quodāmodo est, q̄ vt vino conueniat. Adde ēt q̄ ægrius concoquit, ac ma-
 gis excrementosum est. Antiquius uero, ut uinosius est, ita uehementius est, q̄ vt propositis sit ex-
 vsu. Quocirca citius sexto anno nobile Sabinum idoneū non est, q & diuissime in stomacho, ac **F**
 ventriculo innatet, & fluctuationes faciat. Nobile uoco, quod austerū est, non Sabinū modo, ve-
 rūtiam Adrianū, & Albanum, & Arsinium, & Titacazenum, omniāq; id genus. Dicitum nāq;
 fustius de oibus uinis seorsum est. Ad has igitur veluti metas respiciens, ēt misturam eius cū aqua
 temperabis. Quinetiam exactius coniecturam de iam dictis facies, si vitiorum aquæ capita me-
 moria tenueris. Porro pendent ea ex frigiditate eius omnia: cuius culpa & in præcordijs diuissi-
 me moratur, & fluctuationes excitat, & in flatum mutatur, & corrumpitur, & ita vetriculi resol-
 uit robur, sic vt deterius proinde concoquat, sed nec digerendo per corpus alimento aliquid ma-
 gnopere conducit. At uero memoratorum uinorum virtutes, comprehensis iam aquæ vitijs, ad-
 uersam quodāmodo naturam habent, cum nec inflent præcordia, immo si inflata sint, sublidere
 faciant: nec inibi moram trahant, propter caloris mediocritatē. Adde q̄ cum digestiōis vias ape-
 riant, & pariter impellant, ac nutrimentum sursum agant: ad celeritatem deductionis in corpus
 conducunt. Sunt præterea boni succi, & ad miscēda concoquendaq; ea quæ in ventriculo & ve-
 nis sunt, idonea. Iam vires quoq; organorum adaugent, & expellendis excrementis viam fa-
 ciunt. Eoq; fit, vt etiam talia uina præter cætera vrinas moueant, quando & ipsa totū corpus cele-
 riter transeunt, & impetu cursus sui excrementa secum expellunt. Ac dicitum quidem alibi dilige-
 tius est de uinorum facultate, æque ac ciborum. Conuenitq; vt qui artem methodo tradi sibi stu-
 det, omnis materiæ vires prius prædidicerit, nec expectet vt eas in singulis affectibus audiat, sed
 simul ac curationis tantum speciem norit, debitam victus rationem inuenire possit. Ego uero ijs
 consulens, qui ueritatis discendæ sunt auidi, eiusmodi doctrinam attingere saltem non grauabor:
 quò scilicet qui minus exercitata cogitatione sunt, exemplis à generalibus ad particularia, ueluti
 manu ducti descendant. Ergo quod reliquum est, apponendum. Potiōnis is modus erit, ut nec in
 ventriculo innatet, nec fluctuationis vilius sensum inuehat. Ciborum uero, potissimū si fieri po-
 test, vt ne grauent quidem ipsum. Quod cum difficile sit, uel fortasse eiusmodi, quod vitari in im-
 becillo ventriculo omnino nequeat, proximum est vt quàm citissime grauis esse desinat. Ab hoc
 tensio inflatioq; præcordiorum vitandæ ijs sunt. Quòd si tale quippiam primo die incidit, pro
 magnitudine symptomatis ad portionem detrahendum posttridie de cibo est. sin recte omnia ce-
 dunt, paululum adijciendum. Ad eundem modum & in tertio die, vel demere, uel adijcere con-
 ueniet, cum præcedente conferentibus. Atq; ita semper omnia pro renutriendi reficiendiq; rati-
 one, frictionibus, gestationibus, inambulationibus, prout corporis incrementum procedit, ad-
 ministrare, ēt reliqua oia pro resectoria uocata ratione adijcientibus. Quæ sanè genere à proposi-
 ta ratione non differt, sed in eo q̄ sub illa perinde totum corpus est affectum, sicuti sub hac vetricu-
 culus. Accidit autem sic affici corpus in diuturnis potissimum morbis: vtq; cum natia cuiusque
 partis humiditas, ex qua prima nutritur, propemodum omnis exhausta iam est, nam vt solidariū
 & ipsarū siccitas corrigat, id fieri omnino non pot, sicuti nec senium: ueluti in libro de marasmo do-
 cuimus, hanc uero humiditatē ēt si omnino sit absorpta, regigni modo dicta victus ratioe licet.
 Atq; in alijs refectionibus ventriculus egregie præ cætera non afficitur: in proposito aut affectu
 morbus est ipsius ventriculi. tēpore uero totū corpus, utpote parum probe nutritum, macescit.
 Quo rationabilius est exquisitiorem hos victus rationem requirere, propter cōcoctionis imbe-
 cillitatem. Cæterum, cum meliores sunt effecti, transferēdi sensim sunt ad renutritoriam resectori-
 amq; uocata victus rationem, Analepticon Græci uocant. Id fiet si pluribus, & frictionibus,
 & gestationibus, quàm ante utemur. Mutanda uero interea est, & ciborum tum qualitas, tum
 quantitas, sic vt tum plures, tum ualentiores, quàm prius exhibeantur. Ac tempore procedente,
 cum ad sanitatis statum prope ventum iam est, seponēda sunt ptisana, & hæc præterea sorbitio ex
 alica: ac ad consuetos cibos ueniendum. post etiam pisces detrahendi, nisi si in consuetudine fue-
 runt, ac uolatilibus cibandū: tū suillas carnes esse, à pedibus in ptisana elixis incipient: post uero
 etiam

* Arsinium,
 † Antiq legsit
 τὸν Αεττὸν,
 καὶ Αεττὸν καὶ
 Αεττὸν. qd
 tenue est & al-
 bum & splen-
 didum.

* uirtutes pas-
 sus i. contem-
 peranda.

H

A etiam imum crus recte sumant: ab hoc etiam reliquas partes: primum quidem iuuenis porcellus: quod si hyems sit, etiam pridie iuguletur. Nam hesternum, quam recens necatum, facilius concoquitur. Estate sat fuerit, si mane immolatus porcellus sit, ac circa Solis occasum comedatur. Quippe quod in superioribus sualimus, cum ualentius alimentum uesperis exhibendum censuimus, id semper obseruare studebimus: utique non leue percepturis commodum ijs qui ita cibabuntur, quod sane diligentius inspiciens agnosces. Satius enim est a principio rem coepisse. Quoniam qui ita se habent, plurimo nutrimento indigent, nequeunt autem uel quod mediocre est concoquere, paulatim hos & saepius cibare melius fuerit. Atque idcirco fieri non potest, ut semel eos cibasse sit satis, sed nec bis, quoad scilicet sunt gracillimi. Atque hac de causa ipse ter eos cibare sum solitus. Verum quoniam iam manifeste meliores facti apparent, etiam bis nutriuisse sit satis. Ergo tantam exhiberi primam curationem est rationabile, quanta, priusquam secunda sumatur, tota prorsus erit concocta. Id contingere ualentiori alimento non potest. Quare primo loco leue sumendum his est, quod uidelicet concoquatur celerrime, & excrementum eius discedat, & uacuus purusque uentriculus secundum excipiat. At quoniam non solum quies, & somnus, sed etiam longius tempus huius naturalem administrationem excipit, rationabile est, ut ualentiores ciborum hoc maxime tempore offerant. Itaque etiam athletae omnes sic faciunt, qui eum usum non solum aliqua ratione inuenerunt, sed et longa experientia comprobarunt. Sed enim & quod illi faciunt, nihil mali sit, si ijs qui conualescentium victu utuntur, etiam faciant, ut illico post coenam non bibant, uidelicet antequam cibus fuerit concoctus. Siquidem innatant cibi si bibant, ita ut eos uentriculi corpus propter interpositum humorem non contingat. Verum si situbundi fuerint, prohibere eos in totum ut graue est, ita nec expectans: sed tantillum indulgendum, quod & molestiam soletur, & sitim leuet. Postea uero quam nutrimentum concoxerint, abunde bibere sunt sinendi. Quippe celerrime, si ita faciant, per corpus digeritur. Mane uero post somnum cum deiecerint, & paulum inambulauerint, modice sunt fricandi. Est autem modica his frictio, quae eatenus administratur, dum corpus incaleat, mox gestationibus utendum, dein rursus tum lauandi sunt, tum fricandi, idque intra meridiem, aut plane circa ipsum meridiem: quod uidelicet inde ad uesperam abunde spatium interueniat. Quod autem et de domibus, in quibus conualescens nutritur, habenda in primis cura sit, potissimum ne frigidiores calidiores ue iusto sint, superuacuum dicere arbitror: pari modo & de alijs eius generis, quae inuenire sibi quisque sine nostra opera potest, doctus uidelicet non solum ex his quae hic, sed etiam quae in opere de sanitate tuenda sunt dicta. Est namque conualescentium uictus ratio media quaedam inter eam quae sanorum propria est, & quae agrotantium. Quare difficile non est ex ijs quae de uiracibus sunt prodita, ut per se ipsum quis mediam inueniat. Nam sicut nec aliarum rerum, ita nec uictus una omnibus species in consuetudine est: cum alijs semel esse, alijs bis: & alijs citius, alijs ad uesperam incepisse cibum, moris sit, iam cibus ipse alijs piscis plurimum est, aut denique aliquid ex maris: alijs olera magis, aut denique hortensia: alijs pomae: alijs legumina: alijs nucis: alijs aliud generis: alijs quadrupedum carnes, atque harum alijs aliae: alijs auium, idque alijs aliarum. Quinetiam caseo, & lacte utuntur nonnulli plus, quam caeteris cibis, generaliter quidem caprarum, uel bouum, sunt tamen qui & aliorum animalium. Bibunt quoque alij calidum, alij frigidum, & uinum uel liberaliter, uel parcius, uel omnino nullum, uel hoc genus, uel illud. Ad ea igitur reducendus quisque est, quibus infueuit. Scriptum autem diligentius de consuetudine seorsum est. Nunc illud dixisse abunde sit, non modo in conualescentium uictus ratione, sed etiam in morbis magnam partem ad totius uictus medicamentorumque inuentionem ex consuetudine sumi. Ratio enim totum genus indicare potest. Materia cum ex alijs quae retuli, tum uero ex consuetudine non minime est sumenda. Sed & naturarum inspiciendae sunt proprietates. Noui enim quosdam, qui si quod uigilantium opus nocte obire fuissent coacti, dormire praeterea non poterant. Talibus igitur ut noctu bibant, consulendum non est: ne uidelicet ea occasione uigilare coacti, maximam inde noxam sentiant. Siccat namque totum corporis habitum uigilia: eoque infestissima est ijs qui ex siccitate laborant. Sunt & qui si pituitam gustent, protinus nauescunt: eadem in quibusdam facile accescit. Esse uero aliquos qui facile carnem bubulam concoquant, iam unum ex publice iactatis est. praeterea alios esse qui ad alios cibos potusque recte se aut non recte habeant. Non solum autem ex his materiae quae ad uictum pertinet, copia suggeritur: sed etiam ex regione & tempore. Scriptaque iam haec sunt a multis qui me praecesserunt, quo minus ipse istis insisto, qui ideo tantum ea commemoro, nequid uidelicet sit omissum. Quod uero ab omnibus iunioribus medicis est omissum, id persequar: nempe quemadmodum affectus corporum methodo curentur, eam methodum ueteres (ut ante dixi) probe inchoarunt: nemo tamen eorum ipsam absoluit. Verum rursus ad propositum redeundum. Siccae intemperies ubi solida ipsa corpora contigerunt, si quidem in una quapiam parte consistant, ueluti nunc in uentriculo propositum est, nunquam ad perfectionem sanabuntur, nec in eum statum qui ante morbum fuit, reuertentur. Sed quod dici in consuetudine uulgo solet, re scilicet ipsa edocto, id talibus maxime intemperantijs accidit, morbum uentriculum afflixisse, & in reliquam uitam imbecillum reddidisse. Quippe senum ijs uentriculum obtinent priusquam consenuerint: quo fit, ut facile ex leuibus laedantur caulis, pinde ac senes: nec probe conco-

quere

Vit. in l. d. n. uia. rae.
cap. 2. d. fol. 95. F.

* χρυσοῦ τῆς
προσφορῆς.
* ὁ πρῶτος, ἰδὲ
φρούτος αὐτῶν
νάλης.
* ἀπὸ τῆς ρυμ.

* Ὡλε. i. ma-
teria.
* Non est in
antiquis.
* ἄλλῃ.

A reuocabis, quippe quod oium grauissimum esse ostendimus. Quocirca ad corrigendum quoque esse difficillimū, multa que sollicitudine egere, id minime est ignorandū. Incipere vero simili modo a cōprehensibilibus materijs tentabis, sperans scilicet fore ut longiore tēpore per tutiores sanes affectus. Sunt porro tutiores hæc, (nā repetere ea quæ sunt tam necessaria, est satius.) In nardino vnguento solues masticam chīam quāpinguissimā, ac purpura excipiens vteris. Eritque vtilius, mō copia eius sit, si opobalsamū adieceris. Dādū præterea uberius cū lacte mel est: sed detracta prius spuma: quō & minus sit excrementosum, & magis nutriat. Quinetiā mel ipsum despumatū, p se optimū nutrimentū frigido ventriculo est: ita ut calido aduersissimū. Atque hæc ambo meminit se in primis oportet, utique plurimis medicis ignota. Ac neque aliquid in frigido corpore melle magis expetendū, neque in calido magis respiciendū. Ergo plurimū huic affectui pro nutrimento mel optimū esto: sed quod prius super prunas ex quercu vite ue ad summū cādentes, fuerit decoctū, accurate despumatū. Vinum aut eligendū semper est antiquū: eoque antiquius, quo maior fuerit frigiditas. Tū si res postulabit, totū genus immutandū: ac primo loco Adriantū, mox Tyburtinū, aliud ue similis generis eligendum: uetera quidem oīa, ceterum non adeo, ut amara iam sint. Sic-

B cant. n. quæ amara sunt, immodice. Sanè optimū medicamentū talibus oibus sit, quo picatores quotidie vtunt, ergo illinire eo totū ventrem conueniet, ac post auelli, priusquā refrigeret. Atque hoc si bis uno die deinceps feceris, abunde erit; sæpius aut non expedit: quā ita per halitū digeris, non sanguine bono particulam impleas. At nos ex propinquis locis attrahere, non id quod continetur educere studemus. Idem oibus particulis quæ ex nutrimento fructū non sentiunt, (atrophus Græci vocant) mirificum medicamen est, si quis eo moderate sciat vtī. Sed & calfacere vtrūque triculum ita, ut in qualitate calorem eius non intēdas, sed quā maxime naturale eius temperamentū tuearis, ac substantiam inaugeas: id ex leuissimis in eiusmodi affectu consilijs non est. Efficacit hoc in victu simul cum ijs quæ iam dicta sunt, maxime vinum. Ex ijs uero quæ ventri extrinsecus applicantur, boni habitus puellus vnā sic accubans, ut semper abdomen eius cōtingat. Sunt qui catellos pingues in hunc vsum habeant, neque id in aduersa modo valetudine, uerū etiam in prospera. tales itaque ijs qui propter siccitatem quoque solam imbecillum ventriculū habent, sunt idonei. Seruandumque ante oīa est, ne puellus humectā sit cute. qui, n. noctu sudore perfundunt, refrigerant potius, quā calefaciant. Nocent præterea tali affectui & calida fomenta: quæ quidē sicca sunt, eo quod rorem simularum corporum deparscunt: quæ humida sunt, quod hunc digerunt, potissimū ubi largius his vtitur: præterea quod nimis rarum frigidūque opportunum corpus efficiunt. Ac de hac intemperantiarum coniugatione hæcenus sit satis.

De curanda uentriculi siccitate, cui caliditas iuncta sit.

CAP. 8.

A B hinc multæ, ut propositum est, siccitati iuncta caliditas esto non admodum multa. In eius modi intemperie primum curationis modum seruabimus: sed vini vim, mellisque copiam diminuentes, non solū non augētes: ita ut mel prorsus nō degustetur; vinū uero exhibeatur quod minime sit antiquum. Iam cibos apponemus: sed sub lactis tepore, sed si æstas est, sed sub aquæ fontanæ frigore. Sed & ventriculū vngemus oleo tum crudo, tum melino. Ac multo sanè magis si pluscula caliditas sit, ipsum vinū tum aquosius exhibemus, tū sub eo frigore quod fontis aqua per mediū ver exhibet. Illud nobis persuadentes, eiusmodi affectum febris proportionē respondere. Quippe quod illa vel in toto animali vel in corde est, id propositus nūc affectus in ventriculo est. Atque ipse scio me vnā cū præceptoribus primum omnium vidisse hominem quandam maturæ ætatis non paucos iam menses vexatum, sed nec eorum quisquam affectum eius intellexit, nec et ipse, postea uero cum iam medendi eius affectus methodum inuenissem, venit mihi in mentem hunc utique illum esse affectum, quem olim fueram contemplatus. Melius autem est rem et exponā. quippe vtilis omnino erit ijs qui audierint, non secus ac fuit mihi. Homo erat quadraginta annos natus: medio, dum valebat, crassitudinis, & gracilitatis habitu. Is sicuti vehementer affligebatur, ac calidam auerfari se dicebat, cum illi frigidam nemo daret, tamen hanc impese flagitabat: febricitare tamen medicis non videbatur. & ventriculus, quæ sumpserat, tribus aut quatuor horis post euomebat simul cum potiōe. Itaque gracilis iam effectus erat, ac periculo propinquus, minime videlicet adiutus ab austeris acerbisque tum cibis, tum medicamentis. Sumebat uero & post cibum, austerum vinum is homo, cum nec ultra sitim toleraret, ac (ut aiebat) mori mallet quā in cruciatu viuere: aquam frigidam simul multam super cibum hauriens, protinus sitire destitit, paulo uero post plurimum eius euomuit. Ab hinc horrore in toto corpore sensit, pluraque operimenta poposcit, cum prius oīa abijceret. tūc igitur reliquum totum diem, quo id fecit, noctemque totam in quiete egit, cooperimentis se fouens. Venter uero circa mediam noctem semel excreuit, quæ mediocriter erant coctā. Itaque nec siticulosus præterea erat. Postero autē die tū colorator multo, tum firmior est effectus. Ac deliberabant iam medici an hominem lauare expedit: alij quidē suadentes, alij dissuadentes. vicit autē sententia eorum qui lauare suaserūt. Itaque etiam lauatus citra offensam est, ac modice cibatus, tum melius ei quā pridie venter concoxit. Questus autē est quod difficulter transglutiret, visumque omnibus est propter vomitum, qui præter consuetudinē incidere, vellicatam illi gulām fuisse, ac proinde male habere. Caterum ut et secutis die-

† tepetes, quos medici vocant
T ubi lacteos
vocate colue
uerūt. Sic legi
in exemplaribus
græcis.
T quos vocant
xpivōne id
est fontanos.

* ονις οτα, i.
compacta.

* σόμυχον γε
ce legitur.

bus

Gal. methodi medendi

bus symptoma permanfit, constabat nobis omnibus ventriculi imbecillitatem esse sanatam; gulam autē esse perfrigeratam. Nec sanè mirandum erat, sicut potione illa quod immodice calfactum erat, ad mediocritatem est reuerfum: sic quod mediocriter calebat, fuisse refrigeratum. Ceterum gulam eius nemo potuit sanare: sed vitio in vitium mutato, tandem mortuus est. Alium uero huic similem non paucis annis post vidi, cum omnem ventriculi intemperiem discernere iam possem. Visum igitur est mihi statim maiore conatu refrigerandum esse, priusquam homo magis extenuatus simile quippiam priori ex refrigeratione pateretur. Tutius igitur visum est primum refrigerantia medicamenta, quae praecordijs imponuntur, experiri. Quo facto, aëstus sanè ventriculi est remissus: ceterum homo suspiranti similiter respirabat, tanquam aëre totum thoracem moueret. Quin ipse quoque interrogatus, talem quampiā sentire se offensam fatebatur. Aduerti itaque illi transuersum septum refrigeratum esse: proindeque abiectis refrigeratorijs, fovi locum oleo calido. Cum autē respiratio statim naturalem motus sui ordinem recepisset, a fouendo destitit: statui autē hominem longiore spatio moderate refrigerare. Ergo & quae extrinsecus applicui, infra magis imposui a septo umbilicum versus recedens: & cibum potionemque omnem (excepto lacte) sub fontanae aquae frigiditate exhibui. Atque ita longiore spatio sanatus est, nusquam alibi offensus. Sciri tamen illud ante oia debet, ubi valide in ambabus qualitibus immutata quaeuis particula est, omnem eius actionem perire, nec facile quod sic est affectum, ad suam naturam reuerti posse. Vbi vero altera tantum qualitas plusculum immutata est (veluti nunc siccitatem finximus) reliquarum aliqua mediocriter se habet, utique qui ita affectus est, sanari potest.

De caliditate ventriculi curanda, cui humiditas uel siccitas coniungantur.

CAP. 9.

Proponamus itaque rursus exuperare intemperiem calidam, huic autē adiunctam esse modo humiditatem, modo siccitatem, sed mediocrem utranque; ac prius humiditatem. Hanc intemperiem minore metu aqua frigida curabimus: quoniam minime ex ea laedentur vicinae partes, quae mediocriter se habeant. Nam in siccis affectibus necesse est non ea modo quae proxima sunt, sed et totum corpus gracilius reddi. Ventriculo autē ipso nondum siccato, ut nunc est propositum, nec totum attenuatum esse corpus potest: quare nec frigida potu laedi. Sicubi vero adeo uehemens caloris intemperies ventriculū occupet, ut usque ad cor ipsum perueniat, febricitare hominem necesse est. Quo minus mirum est, si eius modi intemperie maius periculum insequitur, sanatio tamen genere eadem est, tradet autē postea, ubi de febrili curatione disseret. Qui autē cum siccitate coniunctus calor est, eadem genere remedia poscit: ceterum non adeo securus est refrigerantium usus, propter eas quas retuli causas. Humida uero intemperies, siue sola consistat, siue cum calore, frigore uel coniuncta sit: omnium facillime curatur. Et quoniam tres haec intemperies creberrime ventriculū affligunt, suntque curatu facillimae: harum curationem in memoria habent quicumque absque methodo, hoc est via & ratione, morbis medentur: ac ad alias eam intemperies (ut dictum est) transferunt, ignorantes videlicet plures esse. Sunt porro ipsius humidae intemperantiae, cum sola consistit, remedia, cibi qui citra valentem calefactionem refrigerationem uel siccant: praeterea consuetae potionis parcitas: Eius autē quae cum caliditate coniuncta est, adstringentium & ciborum & potionum usus. Sint autē & hi austeri sine calefactione. At eius quae cum frigiditate est coniuncta, optima praesidia sunt, acrimonia omnia, quibus admisceri debent quae acerbata, sed citra manifestum frigus sint. Optimum est & his praesidium exigua potio, atque ea vini cuiusquam insigniter calentis: constat autē id minime nouum esse. Ad portionem uero eorum quae comesta & bibita sunt, etiam reliqua omnia quae foris applicantur, adhiberi debent.

Epilogus curationis intemperierum simplicium et iunctarum.

CAP. 10.

Et quoniam de his abunde tractatum est: repetito rursus sermonis initio, capita eius colligamus. Calida ergo intemperies refrigeranda est, frigida uero calfacienda: Similiter humida siccanda, & sicca humectanda. Quod si per copulationem aliquam duarum qualitatum intemperies consistat, miscenda amborum consilia sunt: ac quae humida calidaque est, siccanda & refrigeranda: quae uero humida & frigida, siccanda ac calfacienda. Ad eundem modum sicca & frigida humectanda ac calfacienda: sicca uero & calida humectanda & refrigeranda. Scire uero licet omnium harum pessimae esse inter simplices siccam; in compositis siccam simul & frigidam. Atque hoc loco finem habeant ventriculi intemperies, quas scilicet extrinsecus nullus alit superuacuum humor.

De curanda ventriculi intemperie, cum vitiosi humores uel in eius cavitatem, uel in tunicis continentur.

CAP. 11.

Deinceps ad eas quae ex eiusmodi quapiam occasione sunt, stilum conuertam. Saepe igitur in ipso sinu ventriculi contentus humor, qui aut calfaciendi, aut perfrigerandi, aut humectandi, aut siccandi, aut et horum aliqua per coniugationem efficiendi naturam obtinet, intemperie creat: interrim uero & in ipsas ventriculi tunicas (ut ita dicam) imbibitus siue impactus. Ergo prior affectus si semel constitit, per vomitum expurgatus, facile quiescit. Sin rursus ex alia quapiam uel alijs particulis humor confluit, diligenter discerni indiget. Curatio uero post effectricis causae cognitionem statim se exhibet. Dictum enim nobis est tum alibi, tum uero in his quae de differentijs febrili scripsimus, confluere nonnunquam ex alijs in alias particulas id quod in his redundat: ueluti ex capite ad oculos. Quo casu oportet curata ea parte, quae transmittit, duntaxat firmitati prospicere oculorum: quod uidelicet eorum

† Quin & frigida potio eis est ex usu. Ad dicitur in codicibus graecis.

A eorum q̄ ad sese cōfluunt, minus prōpte quicq̄ admittant. Ita igit̄ & in ventriculi affectu oportet ubi id qd̄ superuacūū transmittit inueneris, oēm huc curam conferre: de ventriculo aut̄ tantisper esse sollicitū, ne q̄ confluant, prōpte recipiat. Id quod duplici (vt arbitror) rōne fiet: vna omnium fluxionū cōi. quippe quæ ab adstringentibus repercutiuntur. altera uero non minus ipsa quoq; omnium partium q̄ ad bonā habitudinē reducunt cōi: nempe ex ipsarum temperiei mediocritate. Ergo primū inspiciendum totū corpus est, an excrementosum, an plethoricon. i. nimia æqualiū humorū copia redundans, fluxionē ventriculo immittat. Secundo loco si id non videat̄, singulæ partes expendendæ. Atq; in toto quidem corpore æstimando, tum redundantia, tum excrementorū notas, & ex opere de sanitate tuenda, & ex libro de plenitudine didicisti. Super has tamē illa quoq; æstimabis: primū quidē in mulieribus an naturaliter non purgen̄: mox in viris an excretio aliqua consueta his retenta sit. Plerisq; n. ora venarū quæ in sede habentur, vacuare superflua sunt sueta. Alijs profluens ē naribus sanguis; aut vomitus; aut alio quopiam modo in certis periodis vnas aliquod reclusum. Noui, n. tum in ore, tum in faucibus id multis contingere. Non desunt q̄bus & per ventriculū sanguinis expulsio certo tpe fiat: potissimū ijs qui cū vehementē exercitationē deposuerunt, à priore tū victū non destiterunt: aut ēt artuū toto aliquo sunt priuati: veluti ēt Hippocrates indicauit. Sunt quibus diarrhœa, & cholera certis interuallis oēm corporis redundantia educant. Ab his illud æstimandū, quanā victus rōne sit vsūs: vtrum ne frequenti cruditati aut fatietati incidit, idq; in ociosa vita, ac præcipue præter consuetudinē: an contra. Illud deinde ppendendū, an aliud mēbrū corporis certo tēporum circuitu uexari solitū, nunc non vexat̄. Alijs, n. articularis morbus, aut coxēdicus, aut podagra: alijs cephalœa; aut ēt fluxio aliqua, q̄ in oculos vel aures procubuit, nunc migravit ad ventriculū. Non paucis uero catarrhi & coryze q̄ id est destillationes per guttur & nares; quæ assidue vexabant, conuersæ certo tpe in ventriculi loca sunt. His igitur oibus consideratis, si quidē ex minus momentaneis translatio facta est, quod superfluū est, rursus ad ea reuelles. Sin ex ijs quæ maioris sunt momenti, ambobus simul cōiules, eum semp̄ submouens affectū, qui fluxionē excitet. Fiet id si oēs corporis partes ad bonā habitudinē reducamus: ac oēs naturales expulsiones, fluxiles semp̄ reddamus. Hæc quæadmodum efficere possis, in opere de sanitate tuenda est præceptū. Nec illud latet, si propter æqualium in toto corpore succorū redundantia ventriculū fluxione tentat̄, totū corpus vacuandū esse: Simili modo si pp̄ mali succi abundantia, eā purgandā esse; atq; hinc ad ventriculū veniendū. Prorsus, n. cū plures iam dies delata in eū superuacua sint, aliquid vitij ex malitia eorū contraxit. Itaq; non intēpestiue qui ita laborat, absinthij potione vtetur. Sed nec q̄ postea adhibenda prouidentia sit, quoad ventriculo pristinū habitū recuperaris, latere arbitror. Quippe si pro tēperamento noxiæ fluxionis, intēperie aliquā labore, corrigi nimirum per contraria præsidia postulat. Facillimū uero est eiusmodi noxam corrigere, ubi paucos duravit dies. Nam si desiderio eius qui curasset, lōgio respatio permanisset, aliquā tunica eius malo succo implentur: aliquā ipsa similis earum substantia intemperata non leuiter effecta, similis curæ indiget ei quam prius de intēperantijis in hoc libro retulimus. Reliquum igitur est, ut exponamus quæadmodum curari succus vitiosus debeat, q̄ in ventriculi tunicis est receptus. Sunt porro ad eiusmodi affectus idonea pharmaca genere quidem ea quæ modice purgant, sic ut eorum vis super ventriculi, & intestinorū loca non ascendat: aut siquid ultra, vasa tantū in mesenterio contingant. Speciatim uero, quæ ex aloë cōponuntur, sunt aptissima. Etiam si illa præstō non sint, aloë ipsa per se. Hæc itaq; non elota ualentius vacuat: elota purgat quidem minus, sed roborat ventriculū magis, expedit ergo paratā habere, quam oēs medici Picran, id est amarā vocant: atq; hanc dupliciter confectam, utiq; ex aloë elota, & non elota. Admiscetur aut̄ huic cinnamomū, & xylobalsamū, & asarū, & spica nardi, & crocus, & chia mastiche. Sunto aut̄ horū cuiusq; drachmæ sex, folius aut̄ aloës drachmæ centū. Præstantissimū hoc medicamentū est ad vitiosos succos, qui in tunicis ventriculi habentur. vtiliusq; est eo sicco ex aqua vti duum paruorum cochlearium mensura, ubi mediocriter ac mediō quodam modo eo vti studemus, nam maximus eius modus ac absolutissimus est duorum non utiq; paruorum, sed magnorum potio in aquæ temperatæ cyathis tribus: minimus, vnius parui. Vtendum uero hoc tempore & ptisanæ cremore est, qui primus à balneo sumetur. Nā medicamen ipsum solito purgantium medicamentorū tempore dabitur. Post id uero, ubi modice inambulauerit, & modice se mouerit, de reliqua victus ratione nihil est immutandum. Sunt qui reponunt medicamentum, excipientes id despumato melle. Et fit quidem ita durabilis: cæterum non perinde ad propositos hoc loco affectus uile, cum & minus ventriculū roborat, & magis aluum deijciat. Verum quibus lenta pituita ventriculo est infixā, ijs prius exhibenda sunt quæcunq; hanc dissecant, post deinde purgandum. Quod si ad vomendum sunt idonei, non inutile sit per radicales ex oxymelite vomere. Sin uero nec lentus humor sit, nec crassus, utiq; abunde sit à ptisanæ solius cremore vomuisse: item à mulla. Quo casu sumendum vtriusuis plus est, quam vel nutrimenti, vel etiam deiectionis causa sumeretur, idoneum uero est & si mulla, in qua incoctum absinthium sit, bibat. Nam id quoq; tenues succos, quicunque videlicet in ipsius ventriculi ore continentur, commode deorsum impellit. Sanè communis est totus hic sermo qui de intemperie agit, cū sanitatis tuendæ

et rōnes ē in antiquis vt Linac cer uertit. rōnes est in impressis. i. loco.

q̄. et uentriculis tpe. q̄. o. i. ibi gal. in com. A. 2.

et rōnes ē in antiquis vt Linac cer uertit. rōnes est in impressis. i. loco.

Vit ca. 2. et comp. med. sept. lo. cap. p. ca. lib. 2. cap. 2. ca. lib. 6. et sm. amonda cap. 10. et 1. l. i. 2. cap. 7. 9.

Notu

dæ

Gal. methodi medendi

da præceptis, ea scilicet sui parte qua de parum firmis actionibus disputat: non enim profectò ea qua de perditis, ac vitiose functis agit. Quippe pars illa à sanitatis tuendæ contemplatione planè se- iuncta est. Imbecilla uero actio prout magis minus ue talis est, aut ad sanitatis tuendæ, aut ad me- dendî tractationè pertinet: leuiter quèdè ipedita ad priorè, grauius ad posteriorè. Discernit vtraq; ex eo quòd à còsuetis actionibus obeuèdis pp noxè magnitudinè vel desistatur, vel non desistat.

De ratione curandi cum intemperies, humoresq; in cavitatè, ac in uentriculi tunicis contenti con- iunguntur, ac de indicationibus, quæ curandi initium sibi uendicant. CAP. 12.

D lectum autè & de his est in opere de sanitate tuenda: quo utiq; celerius transeunda eorù tra- ctatio nunc est: præsertim omni methodo, qua ventris intèperies sint curandæ, iam pscri- pta, siue hæ firmius ei ex mora inhaerint, siue leuius. Nec uero illud latere puto, esse aliqui mistu ex tribus iam dictis simplicibus in uentriculo affectu, ita ut & ipsæ solidæ partes intèperie labo- rent, & mali succi ita uentriculo sint infixi, ut elui ex facili nequeant, & alij in interno eius sinu cò- tineant. Pòt nanq; interim fieri ut primus cū secundo consistat: pòt & secundus vnà cum tertio: pòt & primus cū tertio: sèpe èt oès simul. Pro quibus methodum, quã prius de uulneribus tradi- dimus, ubi oès affectus simul coniunximus, ad memoriã reuocabis, quã nunc quoq; apponere non sit inutile. Primū nanq; in eiusmodi complexu aestimabis, à quo maxime discrimen agro impendere uideat. Secundo loco, quid, què ue ex his causæ rōnem obtineant, & quæ ab ipsis effi- ciant. Tertio, quæ sanari ante alia possint, & quæ non possint: ueluti de vlceribus quæ vnà cum phlegmonis consistere, ostēdimus. Vbi nanq; à quoquã affectu non leue periculū instat: ad id quod urget, dirigi primū curantis cōsiliū debet. Vbi aliud efficiens est, aliud quod ab eo effici: ipsa cā spectanda. At ubi curari hoc ante illud non licet: ad id quod dictat, est respiciendum. Atq; in eo quidè curationis cōsilio, quod ab vrgente initur, affectus magnitudo perpendēda est. Ea triplex est: alia quæ ex læsæ actionis præstantia spectat; alia quæ ex propria affectus essentia: & tertia præter has quæ ex facultate, qua læsum corpus gubernat, aestimat. In eo uero cōsilio quòd ex causæ ratione initur, animaduertendū est quidnā eorū quæ inter se coniuncta sunt, augere aut gignere reliqua possit. quæ rursus ab eo vel gignant, vel incrementū accipiant: In eo uero quod ordo præscribit, quid ante quod, vel quid cū quo, vel quid post quid, sanari possit. Singatur igitur in uentriculū defluere ex cerebro superfluū quendā humorè frigidū, atq; eius occalione intèpe- riè quandā in uentriculo contractā iam esse: adhuc uero èt magis malū iam succum per totū eius corpus media omnia similariū particulariū spatia occupasse. In eiusmodi cōplicitatis dignatiōe ma- ior est intèperies, ppter ea uidelicet quòd ipsa tēperies, propria uero essentia ratione, quod cūq; utiq; tale fuerit, circa propositū in sermone agrū. Ac ponat ad præfens maximus trium affectus esse succorū, qui in tunicis ventris continent. Esto (si libet) ut idè quoq; affectus morsus sensum faciat, atq; ex eo ipso animi defectū, & sudores quosdā cū syncoptica dissolutione accersat: ita ui- delicet, ut quatenus supra vires est, reliquis sit maior. Constat igitur primā esse adhibendā curā, ut ei quod uires resoluit, occurrat. Deinde, quā omnium maximū propria essentia ratione hoc fin- ximus, utiq; ad id primū te uertaris, ac primum id sanes. Vbi id mediocriter se habuerit, ac neq; vires amplius labēt, neq; plurimū uitioli succi in uentriculo sit: tum nimirū ad cām accedes: illud pro cōperto habens, non posse ad perfectionē vllum affectum sanari, manente adhuc ipsa vnde natus est cā. Ordo aut curationis, modo cōtraria inter se remedia, sicut in phlegmone & vlcere, indicat: (ostensum nanq; est quæ phlegmonem sanant, ea maius reddere vlcus) modo alteri affe- ctui nihil nocet, sicut in proposito nunc casu. Qui, n. educit humorè qui in sinu uentriculi conti- nēt, is humorum qui in tunicis continentur alimentum adimit. eque & qui cerebrum ita sanat, ne quã sensibilem redundantia creet, is ueluti fontem fluxionis in uentriculum destruit. In his ergo ordo curationis cum ordine causarum consentit, quanq; in alijs dissentit. Cæterū, quod ex magni- tudine spectatur, id distingui, prout dictum est, debet. Ac primum quidè id agendum est, ut ei quod maximum est, propriam medicamentorū materiem accōmodes: deinde pro causarum or- dine totum cures. Etenim cū neq; copia notabilis excrementorū in uentriculo sit, nec eorū quæ in capacitate eius continentur, nec eorū quæ in tunicis, sed neq; mordicatio quæ viribus offi- ciat: tum omnium primum sanandū ipsum cerebrum est. Ab hoc sinu ipse uentriculi vacuandus extergendusq; est: postea ipsa tunica expurgandæ: postremo intemperie est medendum. Di- cta uero prius sunt cuiusq; horum medicamenta. Itaq; nec prolixus habendus adhuc sermo est, sed finis iam libro imponendus. Omnium, n. reliquarum partiū intemperies similiter ijs quas in uentriculo proposuimus, sanabuntur. Semper, n. comparandum remedium est, quod sit affectui contrarium: ac illi remediorum indicatio, quæ à laborantis natura sumitur, adijcienda, de qua di- ctum in superioribus iam est: dicetur tamen in sequentibus uerius. Necessum uero erit & nunc paucis de ea mentionem facere.

Methodus indicationum, quæ a læse partis natura desumuntur.

CAP. 13.

Prima quidè indicatio à laborantis loci tēperie sumit, q̄ calfaciendi, refrigerandi, siccandi, vel humectandi, vel aliqd horū coniuncte cū alio faciendi, mensurā præscribit. Secunda ex eo sumit, quòd actio eius oibus animalis partibus sit cōis, aut quòd cōem uirtutem subministret. Tertia, ab ipsa

uit. g. meah. cap. g. g.

uit. g. meah. cap. l. b.

uit. l. g. cap. f. f.

* uulnibus

* uulnibus

F

* uulnibus

G

H

